

ӘОЖ 32.019.51:654.19(574)

**«ЕСТИТІН МЕМЛЕКЕТ» ТҰЖЫРЫМДАМАСЫ КОНТЕКСТІНДЕ
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА АҚПАРАТТЫҚ САЯСАТТЫ ДАМУДЫҢ
МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ**

Інкаш Дария Берікқызы,

dariyainkash@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ журналистика және саясаттану факультеті, саясаттану
кафедрасы, «5В050200-саясаттану» білім беру бағдарламасының 2-курс студенті,

Нұр-Сұлтан, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі – ә.ғ.м. Болатұлы Нұржан

Әлемдік қоғамдастық дамуының жаһандық үрдістері арасында ақпарат пен
білімнің маңыздылығы күннен-күнге артуда. Ақпарат негізгі адами қажеттіліктердің бірі

және кез келген әлеуметтік ұйымның іргетасы болып табылады. Ол бүгінде мемлекеттік және жергілікті өзін-өзі басқару, кәсіпкерлік, денсаулық сақтау, білім, ауыл шаруашылығын дамыту, қоршаған ортаны қорғау және апаттардың алдын алу және экстремизм мен терроризмге табысты күресті қоса алғанда, елдің әлеуметтік-экономикалық даму мақсаттарына қол жеткізу үшін маңызды ресурс болып табылады.

Егер біз барлық байлық пен билік элитаның қолына шоғырланғанын қаламасақ, ақпаратты иелену саласын дұрыс жолға қоюымыз қажет. Ежелгі заманда ең басты құндылық **жер** болды, ал саяси күштер жерді иеленіп, оны бақылауда ұстау үшін шайқасты; осылайша, қоғам ақсүйектер мен қарапайым халыққа бөлінді. Жаңа дәуірде техникалар мен зауыттар жерге қарағанда құнды болды және саяси күштер арасындағы күрес осы салалардың айналасында болды. Нәтижесінде, қоғам капиталистер мен пролетарийлерге бөлінді. Ал **XXI ғасырда** басты құндылық ретінде жер мен техникалардың орнын **ақпарат** алмастырды [1; 1076].

Бүгінде әлем ақпараттық тұрғыдан **бай және кедей елдерге** бөлінеді. Ақпараттық бай елдер қатарындағылар дамиды, жан-жақты жетіледі және басқарады, ақпараттық тұрғыдан кедей елдерде барлық эволюциялық процестер айтарлықтай баяу жүреді, олар неғұрлым табысты мемлекеттердің **еркіне бағынуға мәжбүр**.

ҚР Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев 2019 жылдың 2-қыркүйегінде Қазақстан халқына жолдаған **«Сындарлы қоғамдық диалог – Қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі»** атты жолдауында былай деген болатын: «Қазақстан **цифрлық экономиканы** дамытуды көздеп отыр. Осыған орай көп жұмыс атқаруымыз керек. Біздің міндетіміз – ақпараттық коммуникациялық инфрақұрылымның даму деңгейі бойынша өңірдегі көшбасшылықты нығайту. Үкімет заңнаманы **5G, «Ақылды қалалар», «Үлкен деректер», блокчейн, цифрлық активтер, жаңа цифрлық қаржы құралдары** сияқты **тың технологиялық құбылыстарға** бейімдеуі қажет.

Қазақстан **технологиялық серіктестік орнату**, мәлімет орталықтарын құру және орналастыру, мәліметтер транзитін дамыту, цифрлық қызметтердің жаһандық нарығына қатысу үшін **ашық юрисдикция ретінде өзіндік брендке айналуы тиіс»** [2].

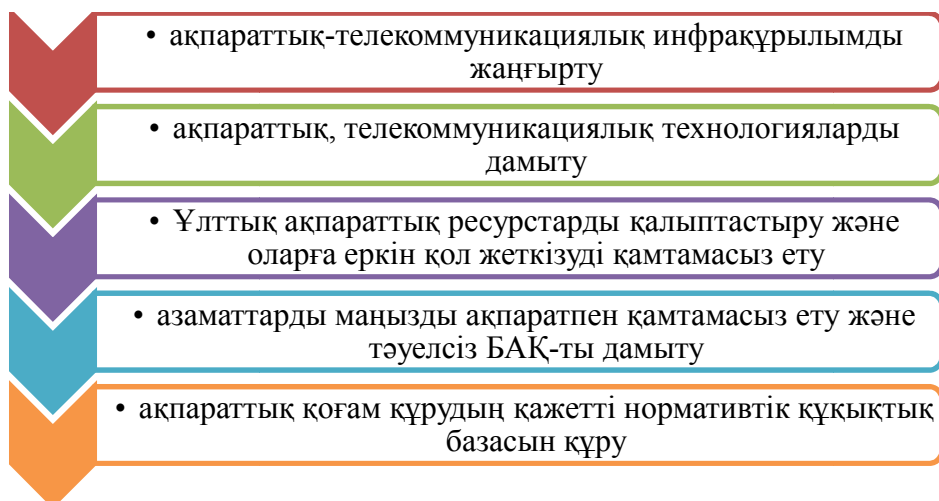
Соңғы онжылдық өндіріс тәсілдерінің түбегейлі өзгеруімен, қоғамдық қатынастардың жаңа құрылымдарының қалыптасуымен және дамыған елдердің **әлеуметтік-экономикалық дамудың** жаңа сатысына көшу белгісімен ерекшеленеді. Бұл ақпараттық және телекоммуникациялық технологиялардың қарқынды дамуы арқасында мүмкін болды.

Өткен ғасырдың соңынан бастап Қазақстанда ақпараттандырудың әртүрлі бағдарламаларында көрсетілген мемлекеттік саясатының қағидаттары мен ережелері тұжырымдалып, дами бастады. Бұл саясаттың негізгі мазмұны **ақпараттық технологияларды, ақпараттық инфрақұрылымды және ақпараттық ресурстарды қалыптастыру** жүйесін құру мен қолданудың ғылыми-техникалық, өндірістік-технологиялық және ұйымдық-экономикалық жағдайларын қамтамасыз етудің шағын нұсқаларымен байланысты қалыптасты. Бұл ретте ақпараттандыру саясаты мемлекеттің БАҚ, байланыс және телекоммуникация саласында жүргізіп отырған саясатынан іс жүзінде бөліне бастады.

ҚР тұңғыш президенті, Елбасы Н.Ә. Назарбаев 2016 жылдың 6-қыркүйегіндегі Ақпарат және коммуникациялар министрі Дәурен Абаевпен болған кездесуде: «Бүгінде басты міндеттердің бірі – ақпарат кеңістігіндегі түрлі сын-қатерлерге тиімді қарсы тұра білу. Сонымен қатар, халық арасында экономикалық өсімді және тұрғындардың әл-ауқатын арттыруды қамтамасыз ету бағытында мемлекет қабылдап отырған шаралар туралы түсіндіру жұмысын тиісті деңгейде жүргізу қажет. Ал ақпараттық саясат саласына, жоғарғы талаптарға сай келетін, шетел тілдерін меңгерген және ақпарат кеңістігінің басты жаңалықтарына сапалы талдау жасай алатын адамдарды таңдау керек» – деген болатын [3].

Ақпараттық саясаттың негізгі мақсаты Қазақстанның жаңа даму кезеңінде – демократиялық ақпараттық қоғамды құруға және елдің әлемдік ақпараттық қоғамдастыққа кіруін қамтамасыз ету болып табылады (2-сурет).

Бұл қоғамдастыққа кірудің негізі елдің әлеуметтік-экономикалық, саяси және мәдени даму проблемаларын шешу және оның қауіпсіздігін қамтамасыз етудің негізі ретінде елдің бірыңғай ақпараттық-телекоммуникациялық кеңістігін құру болып табылады.

2-сурет. Мелекеттік ақпараттық саясаттың негізгі міндеттері.

Мемлекеттік ақпараттық саясат, кешенді, жүйелі сипатта болса және сөзсіз ашық болса, азаматтардың, қоғам мен мемлекеттің мүдделерін ескеруге бағытталған болса ғана тиімді болады.

Қоғам мен мемлекетті ақпараттандыру процестерінің жедел дамуы, оның ішінде «электрондық үкіметті» озық дамыту нәтижесінде Қазақстан Республикасында ақпараттық қоғамды құру үшін басты алғышарттар қалыптасты.

Ақпараттық қоғамға көшудің маңызды әлеуметтік-саяси алғышарттарының бірі азаматтардың, ұйымдар мен мемлекеттің ақпараттық саладағы мүдделерінің теңгеріміне қол жеткізу болып табылады. Сондықтан ақпараттық саланы жетілдіру Қазақстанның демократиялық дамуының локомотивіне айналуы тиіс. Бұл ретте ақпараттық өзара іс-қимыл процесіне барлық қатысушылардың саяси, әлеуметтік және экономикалық мәртебесіне қарамастан сөзсіз құқықтық теңдігі қағидатын негізге алған жөн. Әлемдік ақпараттық ресурстарға, жаһандық ақпараттық желілерге қол жеткізу қамтамасыз етілуі тиіс. Дербес деректер мен құпия ақпаратты жинақтайтын, өңдейтін заңды және жеке тұлғалар олардың сақталуы мен пайдаланылуы үшін заң алдында жауапты болуға тиіс. Қоғамды бұқаралық ақпарат құралдары арқылы келіп түсетін жалған, бұрмаланған және жалған ақпараттан қорғауды мемлекет қамтамасыз етуге тиіс. Сонымен қатар, Қазақстанда тұрақты ақпараттық қоғамды қалыптастыру үшін халықтың компьютерлік сауаттылығын арттырып, ақпараттық-технологиялық саланы дамытуға көбірек көңіл бөлінуі тиіс.

Мемлекеттік ақпараттық саясаттың негізгі идеялары мен практикалық іс-шараларын іске асыру елдің ақпараттық қоғамдағы елеулі ілгерілеуін білдіреді. Бұл қозғалыс келесі қадамдардан тұруы тиіс:

- ақпараттық саясат әлеуметтік-экономикалық, саяси және мәдени дамудың аса маңызды ресурсы ретінде; қоғамдық және жеке ақпараттық қажеттіліктер мен
- ақпараттық-телекоммуникациялық қызметтер саласын дамыту;
- азаматтардың ақпараттық ресурстарды, дамыған

ақпараттық-телекоммуникациялық инфрақұрылымдарды және қызметтің әр түрлеріндегі жаңа ақпараттық технологияларды іс жүзінде меңгеруі;
➤ ақпараттық қауіпсіздіктің жоғары деңгейіне қол жеткізу және әлемдік ақпараттық қоғамдастықтың толыққанды қатысушысы ретінде Қазақстанның халықаралық мәртебесін қамтамасыз ету.

Осы қадамдарды ақпараттық қоғам бойынша іске асыру мемлекеттік ақпараттық саясат тұжырымдамасын іске асыру бойынша жүйелі бағдарламалық-мақсатты жұмысты талап етеді:

- ✓ ақпараттық кеңістікті қалыптастыру және дамыту саласындағы қызметті
- ✓ үйлестіру, оның ішінде осы функцияларды орындау үшін биліктің барлық тармақтарында ұйымдық құрылымдарды бөлу;
- ✓ Қазақстанның ақпараттық-телекоммуникациялық инфрақұрылымының жай-күйі мен жұмыс істеуінің мониторингі жүйесін құру;
- ✓ мемлекеттік сатып алуға және импорттық және отандық техника мен бағдарламалық өнімдерді пайдалануға қатысты мемлекеттік саясатты айқындау;
- ✓ Қазақстанның ақпараттық-телекоммуникациялық инфрақұрылымын дамытуға шетелдік инвестицияларға қарағанда **отандық инвестицияларды көбірек тарту**;
- ✓ ақпараттық салада мемлекеттік жобаларды әзірлеуге мемлекеттік тапсырыстар бойынша **ашық жалпылама конкурстар** өткізу;
- ✓ отандық ақпараттық өнімнің бәсекеге қабілеттілігін арттыру және оны әлемдік ақпараттық нарыққа жылжыту;
- ✓ Интернеттің қазақстандық бөлігінде **кәсіпкерлікті мемлекеттік қолдау**.

Мемлекеттік ақпараттық саясат бұқаралық ақпарат құралдары, баспасөз орталықтары, қоғамдық байланыстар орталықтары және т. б. арқылы мемлекеттік билік және басқару органдарының халықты саяси және әлеуметтік-экономикалық өмір туралы ұдайы хабардар етудің жаңа мүмкіндіктерін ашады. Заңнаманы, құқықтық және ұйымдастырушылық тетіктерді әзірлеу және ұдайы жетілдіру саяси өмірдің барлық субъектілерінің ақпараттық құқықтары мен міндеттерін іске асыруда өзара қарым-қатынастарын тиімді реттеуге, мемлекеттік бұқаралық ақпарат құралдарының, қоғамдық пікірді зерделеу институттарының, орталықтары мен қызметтерінің, сондай-ақ халықпен байланыс жөніндегі арнайы қызметтердің қызметіне тәуелсіз және жариялы бақылау жүйесін құруға мүмкіндік береді. Мемлекеттік ақпараттық саясаттың басты элементтерінің бірі ретінде бұқаралық ақпарат құралдарының дамуын қамтамасыз ету **Қазақстанның ұлттық мүдделері мен мәдени-тарихи дәстүрлеріне** жауап беретін рухани құндылықтардың қалыптасуы мен таралуын жеңілдетеді.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Харари Ю.Н. 21 урок для XXI века // Синдбад М., 2019 г. с. 413
2. ҚР Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев **«Сындарлы қоғамдық диалог – Қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі»** атты Қазақстан халқына жолдауы. 2019 жыл, 2-қыркүйек // https://www.akorda.kz/kz/addresses/addresses_of_president/memleket-basshysy-kasym-zhomart-tokaevtyn-kazakstan-halkyna-zholdauy
3. Елбасы Ақпарат және коммуникациялар министрі Дәурен Абаевты қабылдады. 2016 жыл, 6-қыркүйек

http://www.akorda.kz/kz/events/akorda_news/meetings_and_receptions/elbasy-akparat-zhene-kommunikacyalar-ministri-deuren-abaevty-kabyldady-1